

Morena Livaković Ivanović

Knjižnica Gajnice, Knjižnice grada Zagreba

morena.livakovic@kgz.hr

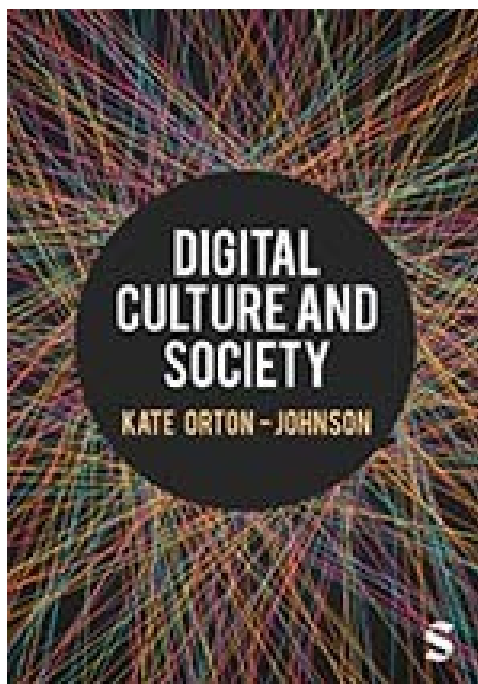
ISSN 1845-2434

[CC BY 4.0](#)

Digital Culture and Society / Kate Orton-Johnson. London : Sage, 2024

ISBN: 9781526431769

Prikaz

Naslovnica je preuzeta s mrežne stranice [nakladnika](#)

Knjiga *Digital culture and society* (u slobodnom prijevodu: *Digitalna kultura i društvo*) objavljena je 2024. godine u Londonu. Njezina autorica Kate Orton-Johnson duže od 18 godina predaje kolegije iz digitalne sociologije na Katedri za sociologiju Sveučilišta u Edinburghu. Provela je među studentima više istraživanja o uporabi digitalnih tehnologija i društvenih mreža te o digitalnoj dokolici pa u zahvalama ističe kako su za nastanak knjige bili vrlo važni njezini studenti koji su joj pomogli sagledati internet i digitalnu kulturu iz različitih kutova.

Knjiga od ukupno 251 stranice funkcionira kao udžbenik ili priručnik, a podijeljena je u osam poglavlja. Izuzev kratkoga uvodnog, ostala se poglavlja sastoje od brojnih manjih cjelina (koncipirana su kao ulomci s naslovima, stoga ih se ne može nazvati potpoglavljima). Na početku svakoga poglavlja autorica čitatelju nudi pitanja za razmišljanje, a svako poglavlje završava kratkim zaključkom koji objedinjuje najvažnije ideje te popisom literature za daljnje proučavanje. Nakon zaključnog poglavlja slijedi popis literature koji se proteže na četrdesetak stranica, kao i pojmovnik.

U drugom se poglavlju, pod naslovom *Space, place and digital community*, autorica bavi ključnim sociološkim pojmom zajednice, onim koji ljudima daje osjećaj pripadanja, a oko čijega su se definiranja tijekom godina razvile brojne rasprave. Autorica također objašnjava kako strah od toga da će tehnologija značiti kraj zajednice potječe još iz vremena koje prethodi sveprisutnosti interneta, čija je pojava zapravo omogućila nov „prostor“ oko kojega se određena zajednica može okupiti, postavši tako virtualnom zajednicom fluidnih granica.

Treće je poglavlje naslovljeno *The digitally mediated self: identity and social media*, a u njemu autorica istražuje na koje načine digitalne tehnologije i digitalna kultura mogu oblikovati naše shvaćanje vlastitoga identiteta. Dok je u svojim počecima internet bio tekstualni medij, pa su korisnici riječima ispisivali svoj *online* identitet, prilike se mijenjaju već sredinom devedesetih godina 20. stoljeća pojavom interaktivnih mrežnih stranica na kojima se nalaze slike, fotografije, zvučni zapisi i slično. Internet je postao iznimno vizualan medij, a društvene mreže, kao platforme temeljene na profilima kojima se korisnici sami predstavljaju javnosti, postale su neizbježan dio svakodnevnoga života. Kroz primjere *selfieja*, *fakebookinga* (lažnih objava na mreži Facebook) i *finstasa* (lažnih Instagram objava) autorica pokazuje kako se prisutnost na društvenim mrežama gradi uz svijest o tome da smo istodobno i promatrači i promatrani.

U četvrtom poglavlju, pod naslovom *Digitally mediated relationships*, autorica još dublje ulazi u problematiku odnosa oblikovanih uz pomoć brojnih postojećih digitalnih platformi. Zahvaljujući računalima i, prije svega, aplikacijama na mobilnim telefonima, neprekidno smo uključeni u svoje digitalne zajednice. S jedne strane time premošćujemo fizičke i prostorne barijere (što se osobito korisnim pokazalo u doba pandemije bolesti COVID-19), dok se, s druge strane, granice između javnoga i privatnoga nepovratno zamagljuju, a stalna potreba za dostupnošću i reakcijom povećava mentalni pritisak kod korisnika.

U petom poglavlju, naslovljenom *Consuming digital culture: prosumption and new media forms*, autorica argumentira tezu da su digitalne tehnologije, prvenstveno pojavom weba 2.0, promijenile način na koji komuniciramo s medijima te načine na koje proizvodimo i konzumiramo kulturne sadržaje. Iako svi mogu sudjelovati u nastajanju sadržaja na webu 2.0, postavlja se pitanje koliko korisnika uistinu kreira nov sadržaj, a koliko ih samo sudjeluje kao promatrač. Na primjerima servisa YouTube te društvenih mreža TikTok i Black Twitter na platformi X, autorica pokazuje kako potrošnja i stvaranje naizgled zabavnog sadržaja mogu politički utjecati na širu javnost.

Naglasak u šestome poglavlju, pod naslovom *Digital leisure*, autorica stavlja na načine na koje digitalne tehnologije brišu granice između poslovnoga i zabavnoga, točnije, na to kako mijenjaju oblike u kojima provodimo slobodno vrijeme. Digitalno slobodno vrijeme odnosi se istodobno na tradicionalne aktivnosti koje se mijenjaju pod utjecajem digitalnih alata (npr. pletenje koje se snima i prenosi u realnom vremenu), kao i na nove koje su rezultat razvoja digitalnih tehnologija (novi uređaji ili aplikacije). Posljedica digitalizacije ljudskih života jest datifikacija (engl. *datification*), točnije digitalni tragovi koje pojedinci ostavljaju primjenom tehnologija koje uvijek nose uza se (pametni telefoni, pametni satovi i slično).

Sedmo poglavlje, naslovljeno *Privacy and surveillance*, Orton-Johnson otvara ističući sljedeći paradoks: sami na mrežu postavljamo osobne podatke dok smo istodobno više nego ikada zabrinuti zbog kršenja privatnosti. Ipak, autorica naglašava da se neće baviti pitanjem društvene privatnosti, već one institucionalne: kako čuvati svoje podatke u doba algoritama, društvenih mreža, vlada, ali i nepoznatih sustava koji žele pristupiti tim podacima i koristiti ih. S obzirom na to da je pojam privatnosti neizbježno vezan uz pojam nadzora, a nadzor je dominantno kapitalističko obilježje, uspostavlja se nova definicija takozvanog nadzornog kapitalizma koji osobne podatke koristi kao kapital za prodaju.

U osmom poglavlju, pod naslovom *Conclusion: opportunities, inequalities and divisions*, nameće se zaključak koji autorica uostalom provlači kroz sva prethodna poglavlja, a to je da je internet, umjesto da povezuje i izjednačava svoje korisnike, stvorio nove vrste nejednakosti i socioekonomskih podjela. Međutim, nekada se digitalna podijeljenost odnosila na one koji imaju pristup digitalnim tehnologijama i one koji ga nemaju, a sada su uočljive tri razine: pristup tehnologijama, sposobnost adekvatne primjene tehnologija te vrednovanje ishoda. Iako se na prvi pogled ne vide, algoritmi utječu na pravni i zdravstveni sustav, sustav zapošljavanja i obrazovanja, kao i na digitalne tražilice. Ovaj vrlo pristupačno pisan priručnik može stoga biti koristan ne samo studentima sociologije ili novih medija, već svima, a posebno onima koji u svojem radu upotrebljavaju digitalne tehnologije (poput suvremenih knjižničara), kako bi što bolje razumjeli izazove s kojima se svakodnevno suočavaju.